

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Управління ефективністю підприємства

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 051 «Економіка»

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
кафедра економіки підприємства та менеджменту

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гонтарева І.В., д.е.н., проф.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою
“25” квітня 2016 року, протокол №9

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Управління ефективністю підприємства” складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності “Економіка”.

Предметом навчальної дисципліни є система знань, вмінь, і навичок щодо комплексної оцінки ефективності розвитку підприємства.

Міждисциплінарні зв’язки: Економіка підприємства, Менеджмент.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні основи управління ефективністю розвитку підприємства.
2. Управління умовами ефективності розвитку підприємства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Управління ефективністю підприємства” є формування системи професійних компетентностей щодо використання моделей, технології і механізму, інструментів здійснення процесу управління ефективністю розвитку підприємства.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Управління ефективністю підприємства” є засвоєння сучасних вітчизняних і зарубіжних концепцій і моделей розвитку підприємства з урахуванням специфіки підприємств України; розвиток навичок практичного застосування технології та механізму управління ефективністю розвитку підприємства; оволодіння методами оцінювання й інструментами управління умовами ефективності розвитку підприємства.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" набувають таких компетентностей:

здатність до використання теорії, концепцій, моделей і технології управління ефективністю розвитку підприємства;

володіти прийомами оцінювання й управління умовами ефективності розвитку підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ефективністю розвитку підприємства

Тема 1. Сутність сучасної теорії фірми (підприємства)

1.1. *Складові теорії фірми.* Порівняльна характеристика підходів до сутності фірми та джерел її розвитку. Класифікація теорій фірми. Неокласичний, біхевіористський, інституціональний підходи до теорії фірми.

Теорія підприємництва та теорія корпорації. Еволюційна та сітьова теорії фірми.

1.2. Структура та межі підприємства. Теорія контрактів. Завдання та види контрактів. Межі обов'язків працівника. Межі підрозділів. Межі фірми. Оптимізація структури та меж підприємства ґрунтуючись на теорії фірми.

1.3. Інтегральна теорія фірми (підприємства). Підходи до узагальнення теорії фірми. Вертикальна, горизонтальна, функціональна, зв'язана та конгломератна інтеграції. Ключові принципи системної парадигми дослідження підприємства згідно Я. Корнаї. Переваги та недоліки сучасних інтегральних теорій фірми.

Тема 2. Цілі та завдання управління ефективністю розвитку підприємства

2.1. Сутнісна характеристика категорії «управління розвитком підприємства». Тракткування категорій «розвиток». Сутність категорії «управління розвитком підприємства». Концептуальні положення управління розвитком підприємства.

2.2. Цілі управління підприємством в залежності від видів її розвитку. Зовнішні та внутрішні суперечності, що виникають в процесі розвитку підприємства. Головні чинники та наслідки суперечностей при розвитку підприємства. Класифікація видів розвитку.

2.3. Завдання управління ефективністю розвитку підприємства. Характеристика напрямків розвитку підприємства. Вартість та ризикованість різних напрямів розвитку. Основні завдання управління ефективністю розвитку підприємства.

Тема 3. Концепції та моделі розвитку підприємства

3.1. Концепції управління розвитком підприємства. Концепція організаційного розвитку підприємства. Концепція спрямованого розвитку. Концепція циклічного розвитку. Концепція життєвого циклу підприємства. Методики управління розвитком підприємства. Концепція кризового розвитку. Розвиток підприємства на основі концепції, розробленої фахівцями підприємства МакКінсі. Моделі розвитку підприємства згідно концепції, розробленої фахівцями підприємства МакКінсі. Особливості застосування різних підходів до дослідження проблеми управління розвитком підприємства.

3.2. *Моделі життєвого циклу розвитку підприємства.* Сутність та види управлінських моделей. Модель життєвого циклу розвитку підприємства Л. Грейнера. Характеристика стадій життєвого циклу розвитку підприємства згідно моделі Л. Грейнера з теоретичної і практичної точки зору. Модель життєвого циклу розвитку підприємства по І. Адизесу. Порівняльна характеристика моделей Л. Грейнера та І. Адизеса. Модель життєвого циклу розвитку підприємства Є. Емельянова та С. Поварніцина.

3.3. *Самоорганізація розвитку підприємства.* Синергетична концепція самоорганізації розвитку. Характеристика трьох процесів самоорганізації. Принципи та риси самоорганізації розвитку підприємства.

Тема 4. Технологія управління ефективністю розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання

4.1. *Управлінська технологія розвитку підприємства.* Сутність поняття «управлінська технологія». Ознаки управлінських технологій. Основні етапи технології управління ефективністю розвитку підприємства. Характеристика та застосовані принципи кожного етапу технології управління ефективністю розвитку підприємства.

4.2. *Механізм ефективності розвитку підприємства.* Методологічний і прикладний рівні формування механізму управління ефективністю розвитку підприємства. Класифікація механізмів управління підприємством. Сутність та взаємодія елементів механізму розвитку підприємства. Механізм управління цілями розвитку підприємства. Механізм діагностики умов ефективності розвитку підприємства. Механізм прийняття рішень з управління ефективністю розвитку підприємства.

4.3. *Технологія управління цілями розвитку.* Дуальна природа мети розвитку підприємства. Сутність об'єктивізації цілей розвитку. Порівняльна характеристика методів об'єктивізації цілей розвитку. Множинність функцій мети. Етапи досягнення цілеспрямованого результату розвитку підприємства. Трикутник об'єктивізації цілей розвитку. Основні етапи об'єктивізації цілей в процесі управління ефективністю розвитку підприємства. Критерії об'єктивізації цілей розвитку підприємства.

Змістовний модуль 2. Управління умовами ефективності розвитку підприємства

Тема 5. Система умов ефективності розвитку підприємства

5.1. Структура моделі системи умов ефективності розвитку підприємства. Взаємозв'язок процесів функціонування та розвитку. Структура моделі системи умов ефективності розвитку підприємства. Характеристика основних рівнів моделі умов розвитку підприємства. Інформаційна характеристика умов ефективності розвитку підприємства. Структура функціонально-операційного центру як об'єкта управління ефективністю розвитку підприємства. Межі функціонально-операційного центру на різних рівнях розвитку підприємства.

5.2. Структура наявного потенціалу розвитку підприємства. Порівняльна характеристика підходів щодо оцінювання наявного потенціалу розвитку підприємства. Елементи наявного потенціалу як умови ефективності розвитку підприємства. Методичні підходи до оцінювання складових наявного потенціалу. Архітектоніка потенціалу.

5.3. Формування системи показників оцінювання результативності розвитку підприємств. Характеристика рівнів досягнення мети розвитку підприємства. Порівняльна характеристика методів оцінювання результативності розвитку підприємства. Система показників оцінювання результативності розвитку підприємства.

5.4. Функціональна організованість процесу розвитку підприємства. Сутність та коротка характеристика складових функціональної організованості як умови ефективності розвитку підприємства. Методичні підходи оцінювання функціональної погодженості вертикальних, горизонтальних і сферичних зв'язків. Модель В. Врума. Критерії оцінки діяльності функціонально-операційного центру. Модель оцінки капітальних активів.

Тема 6. Наявний потенціал та результативність як умови ефективності розвитку підприємства

6.1. Методичні підходи щодо оцінювання складових наявного потенціалу розвитку підприємств. Місце трудового потенціалу в формуванні умов ефективності розвитку підприємства. Методика розрахунку трудового потенціалу. Структура техніко-технологічної бази підприємства. Методика розрахунку потенціалу техніко-технологічної бази підприємства. Складові економічності. Альтернативні затрати. Трансакційні затрати. Оцінювання затрат інтелектуальних ресурсів в процесі розвитку підприємства. Зведена схема оцінювання складових наявного потенціалу розвитку підприємств.

6.2. Багатовимірний факторний аналіз показників результативності розвитку машинобудівних підприємств. Місце машинобудівних підприємств в розвитку України. Основні показники результативності розвитку машинобудівних підприємств України. Багатовимірний факторний аналіз з використанням програмного пакету Statistica 6.0. Факторні навантаження показників результативності розвитку машинобудівних підприємств України. Радіальна діаграма лідерів машинобудування.

Тема 7. Функціональна організованість як умова ефективності розвитку підприємства

7.1. Своєчасність та швидкодія прийняття рішень щодо ефективності розвитку підприємств. Цикли відтворення засобів і предметів праці, людського капіталу. Коефіцієнт своєчасності розвитку підприємства. Ментальні моделі. Ментальна карта прийняття рішення відносно ефективності розвитку підприємства.

7.2. Стійкість розвитку підприємства. Фінансова стійкість. Виробнича стійкість. Оцінювання виробничої стійкості з використання теорії масового обслуговування. Організаційна стійкість. Оцінювання організаційної стійкості з використання теорії ігор. Приклад оцінювання організаційної стійкості машинобудівного підприємства. Оцінювання організаційної стійкості на базі кооперативних ігор.

7.3. Інші складові функціональної організованості ефективності розвитку підприємства. Актуалізація функцій персоналу підприємства. Мотивуючий потенційний бал. Приклад оцінювання мотивуючого потенційного балу машинобудівного підприємства. Тренінг як метод підвищення рівня актуалізації функцій персоналу підприємства. Раціональна комбінація властивостей зосередження та лабільності в процесі розвитку підприємства. Нейтралізація дисфункцій розвитку підприємства. Замкнутий контур управління ефективністю розвитку підприємства

Тема 8. Методичне забезпечення оцінювання умов ефективності розвитку підприємства

8.1. Методичне забезпечення агрегування умов ефективності розвитку промислових підприємств. Структура умов ефективності розвитку підприємства. Піраміда формування інтегрального показника ефективності розвитку. Методи агрегування. Структура агрегування умов ефективності розвитку підприємства.

8.2. *Оцінювання умов ефективності розвитку методом аналізу ієрархій на базі підприємств машинобудування.* Характеристика основних понять методу аналізу ієрархій: фокус, сили, актори, актори, ісход, узагальнений сценарій. Процедура реалізації методу аналізу ієрархій. Ієрархія прямого процесу оцінювання умов ефективності розвитку підприємства. Приклад застосування методу аналізу ієрархій на машинобудівному підприємстві. Ієрархія зворотного процесу оцінювання умов ефективності розвитку підприємства.

Тема 9. Інструменти управління ефективністю розвитку підприємства

9.1. *Імітаційне моделювання умов ефективності розвитку підприємств машинобудування.* Переваги та недоліки застосування імітаційного моделювання. Алгоритм оцінювання умов ефективності розвитку підприємства. Об'єктивізація цілей розвитку машинобудівного підприємства. Модель оцінювання наявного потенціалу як умови ефективності розвитку підприємства. Модель оцінювання функціональної організованості як умови ефективності розвитку підприємства. Модель оцінювання результативності як умови ефективності розвитку підприємства. Приклад моделювання умов ефективності розвитку підприємств машинобудування. Нейтралізація дисфункцій розвитку машинобудівного підприємства.

9.2. *Модель формування програми ефективності розвитку підприємства.* Алгоритм формування програми ефективності розвитку підприємства. Критерії прийняття рішень. Вихідні дані для формування програми розвитку. Обмеження та залежності в програмі ефективності розвитку підприємства. Процедура формування програми ефективності розвитку. Умови плану розробок і впровадження нововведень. Приклад формування програми ефективності розвитку підприємства.

3. Рекомендована література

3.1. Основна

1. Гонтарева И. В. Системная эффективность предприятия: сущность, факторы, структура / И. В. Гонтарева, Р. М. Нижегородцев. – Москва-Киров: ВСЭИ, 2012. – 152 с.
2. Гонтарева І. В. Оцінювання системної ефективності функціонування і розвитку промислових підприємств: монографія / І. В.

Гонтарева. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 480 с.

3. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку: монографія / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева та інш.; за заг. ред. д.е.н., проф. Пономаренка В. С. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 187 с.

3.2. Додаткова

1. Афанасьєв Н. В. Управление развитием предприятия: Монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка – Х. : Издательский дом «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.

2. Афанасьєв М. В. Тренінг формування компетенцій з економіки підприємства: навчальний посібник / М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева, Д. О. Тищенко. – Харків : ВД «Інжек», 2010. – 328 с.

3. Гонтарева І. В. Управління проектами: підручник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. – 384 с.

4. Забродский В. А. Развитие крупномасштабных экономико-производственных систем / В. А. Забродский, Н. А. Кизим. – Х. : Бизнес Информ, 2000. – 72 с.

5. Клейнер Г. Б. Стратегия предприятия / Г. Б. Клейнер. – М. : «Дело» АИХ, 2008. – 568 с.

6. Коуз Р. Фирма, рынок и право: сб. статей / Р. Коуз; пер. с англ. Б. Пинскера; науч. ред. Р. Капелюшников. – М.: Новое издательство, 2007. – 224 с.

7. Назарова Г. В. Управління розвитком діяльності промислових підприємств: монографія / Г. В. Назарова, О. В. Іванісов, О. Ф. Доровської. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 240 с.

8. Орлов П. А. Обоснование цен на машины производственного назначения на основе учета их эффективности: научное издание / П. А. Орлов, Н. И. Алдохина. – Харьков : ХНЭУ, 2004. – 212 с.

9. Пономаренко В. С. Конкурентоспроможність у комплексному оцінюванні ефективності розвитку промислового підприємства / В. С. Пономаренко, І. В. Гонтарева // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Іванов Ю. Б. – Х. : ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2011. – 352 с. – С. 295-216

10. Пономаренко В. С. Оцінка ефективності комплексу факторів актуалізації трудового потенціалу промислових підприємств / В. С. Пономаренко, І. В. Гонтарева // Інновації: проблеми науки та практики: монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Ястремської О. М. – Х. : ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – 304 с. – С. 9-25

11. Пономаренко В. С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні [Текст] : монографія / В. С. Пономаренко. – Х. : ІНЖЕК, 2012. – 327 с.

12. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством / В. С. Пономаренко. – Харків : Основа, 1999. – 620 с.
13. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства: навч. посібник / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2002. – 640 с.
14. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 328 с.
15. Пономаренко В. С. Управління трудовим потенціалом: наукове видання / В.С. Пономаренко [та інш.]. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. – 348 с.
16. Combining EVA with the Balanced Scorecard to improve strategic focus and alignment: 2GC Discussion Paper. – UK: 2GC Active Management, 2001. – P. 5–14.
17. de Haas M. Multilevel design of performance measurement systems: enhancing strategic dialogue throughout the organization / M. de Haas, A. Kleingeld // Management Accounting Research, 1999. – № 10. – P. 233–261.
18. Gontareva I. V. Determination of factors of enterprise system efficiency / I. V. Gontareva // Nauka i studia. – 2009. – NR 8(20). – С. 5–11.
19. Guler I. Throwing Good Money After Bad? Political and Influences on Sequential Decision Making in the Venture Capital Industry / I. Guler // Administrative Science Quarterly, 2007. – Vol. 52, № 2. – P. 248–285.

3.3. Ресурси Internet

1. Buzan T. The Mind Map Book: Unlock Your Creativity, Boost Your Memory, Change Your Life [Електронний ресурс] / Tony Buzan and Barry Buzan. – Режим доступу: http://www.amazon.co.uk/gp/product/1406647160?ie=UTF8&tag=thibuz-21&linkCode=as2&camp=1634&creative=19450&creativeASIN=1406647160#reader_1406647160
2. Горинов П. Е. Оценка эффективности управления: предмет, методы, инструменты (на примере лесопильно-деревообрабатывающего комбината ЛДК) [Електронний ресурс] / П. Е. Горинов // Сборник трудов Роль аналитика в управлении компанией. – М. : ИКФ Альт, 2002. – 28 июня. – Режим доступу: <http://www.aup.ru/books/m74/4.htm>
3. Господарський кодекс України (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. ЛігаБізнесІнформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net/
6. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
7. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

www.ukrpravo.com/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання тестові завдання, письмові контрольні роботи, експрес-опитування, презентації матеріалу на семінарських заняттях, індивідуальні розрахункові завдання, індивідуальне науково-дослідне завдання.